

Merhaba

merhabahaber.com

f /akademiksayfalar

KADEMİK

Sayfalar

Kurucusu: Dr. Mehmet Ali UZ

Yayın Kurulu: Dr. Mehmet Ali UZ - Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU - Ahmet ÇELİK - Ali İŞİK - Av. Serdar CEYLAN - Hasan YAŞAR
maliz@merhabagazetesi.com.tr - saimsakaoglu@hotmail.com - celikahmet66@hotmail.com - baskuyulu@gmail.com - srceylan@hotmail.com - hyasarkonya@gmail.com

75 Yıl Öncésinin Çocukluğumun Konya'sı: 5

BİR VARMIŞ, BİR YOKMUŞ...

(Adi Taş Kaplı Çaybaşı Caddesi'nin Asfalt Bayramı)

Son haftalarda Konya ile, özellikle çocukluğumun geçtiği Çaybaşı Caddesi (günümüzde Çaybaşı Mahallesi'nin ana caddesi) ile ilgili yazılar kaleme aldım. Artık o konuyu biraz dinlendirmek, yine oralarla ilgili olmak üzere, bir masal tadında bazı konuları sizlerle paylaşmak istedim.

Mademki bu yazıyı 'masal tadında' ele alacağız, 50 yıllık bir masal araştırmacı olarak değişik ortamlarda dolaşım. Belki köşe bucakta kalan üç beş gariban hatıra birkaçını daha ekleyebiliriz.

Bilirsiniz veya yaşları ilerlemiş olanlarınız hatırlayacaksınız, masallar genelde *tekerleme* adını verdiğimiz bir söz cambazlığı ile başlar. Bunlardan ikisinin şanı şöhreti dünyayı tutmuştur. İşte o iki ahbap çavuşlar:

Bir varmış, bir yokmuş; memleketin birinde bir keloğlan (veya padişah) varmış...

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, ben annemin (ninemin) beşiğini tıngır mıngır salları iken...

Bazı usta masalcılar maharetlerini göstermek için bu iki tekerlemeyi birleştirip yuvarlayıverirler. Biz birleştirmeyelim de sizler öyle imiş gibi okuyunuz. Bazı usta anlatıcılar ise bu birleşmenin ötesinde çok daha güzel ve dinleyicinin ilgisini çekecek sözleri ekleyiverir. Böylece o zaman siz daha asıl masala girmeden onun süslenmiş tekerlemesiyle masal havasını yakalayabilirsiniz.

İşte bu bir tür laf cambazlığı sayılabilecek olan tekerlemeler için kitaplar yazılmış, makaleler ortaya konulmuştur. İşin ilgi çekici yönü bu alandaki en öncü ve güzel çalışma, bir Türk tarafından, Prof. Dr. Per-tev Naili Boratav (1907

Darıdere - Bulgaristan/1998 Paris) tarafından hazırlanmış, *Le "Tekerleme"* adıyla 1963 yılında Paris'te yayımlanmıştır. Bu kitabın Türkçesi ise 2000 yılında İstanbul'da basılmıştır.

Bir varmış, bir yokmuş, vakti zamanında Konya'da Çaybaşı Caddesi derler bir ulu yol varmış. Çaybaşı dediklerine göre orada bir de çayın

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

Asfalt Bayramı

akıp gitmesi gerekirmiş. Gerçekten de öyle imiş. Taa Paşalı Köprü'den başlayıp Ulurmak Karaman Caddesi'ne kadar uzanan bu yolun güney tarafından akıp giden bir çay varmış. Siz bakmayın onların çay dediklerine, isteyenler ırmak da diyebilir, su da...

Mahalle halkı hemen burunlarının ucundaki o anlı ve de şanlı, kilometrelerce uzanıp giden Ulurmak Karaman Caddesi'nin, kamyonların geçmelerinin ardında yükselip dakikalarca havada uçuşan tozlarına rağmen sevdikleri bu yolun kitabı adı şose imiş de o Çaybaşılılar ona *susa* deyiverirlermiş. Derlermiş ama keşke bizim de *susamız* olsa da derlermiş.

Gün gelmiş. O uzun cadde, Ulurmak Karaman Caddesi asfaltlanmış. Gelin görün ki hâlâ Arnavut kaldırımına talim eden Çaybaşılıların bir *susası* bile yokmuş. Masallarda da öyle denilir: Düşmez kalkmaz bir Allah... Onlar da sabretmişler. Ama boş da durmamışlar. Mahallenin ileri gelenleri ilgili makamların yollarını aşındırmaya başlamışlar.

Bir gün mahallede bir güzel haber uçuşmaya başlamış: *Caddemize asfalt dökülecek, hey, asfalt...* Elbette böyle denilince asfalt hemen gelive-

recek değil ya... Önce haberi gelmiş, sonra da mahalleli beklemeye başlamış.

Usta bir masal anlatıcısı masalda araya girecek uzun bir bekleme zamanını masal diline has ifadelerle kısaltıverir ve der ki...

“Uzatmayalım kameti / Kopartırız kıyameti...”

veya;

“Hikâyeler uzun gitseler bile ustalar bunu tez kavuştururlar...”

Eee, artık bizim de tez kavuşturmamızın zamanı gelmiştir. Sıcak bir yaz günü, mahallemizin tek dört yol ağzında bir kalabalık ki sormayınız... Görülmüş değil... Yıllardan 1954... Ayını, gününü kim düşünecek... Mevsimi yaz, o belli ya, yeter. Biz de 15 yaşındayız... Ortaokul lise arası bir yıl... Fotoğraflar da çekilmiş meğer o gün, kim çekmişti ki? Uzatmayalım, biz o günün fotoğraflarından birini ele alıp olayı bir bütün olarak değerlendirip üstüne üstlük bir de adlandırırız. *Adi Taş Kaplı Çaybaşı Caddesi'nin Asfalt Bayramı*! Evet, böyle adlandırmışım o günün olayı.

Foto çok kalabalık... Çoluk çocuktan geçilmiyor. Sağa, sola yayılmışlar, özellikle de ayaktakilerin

ADI TAŞ KAPLI ÇAYBAŞI CADDESİ'NİN ASFALT BAYRAMI

Çaybaşı Caddesi'nin asfaltlanması hatırası: 1954. En soldaki alçak damlı duvar, sonradan köşesine bekçi kulübesinin (noktanın) konulduğu, Bekçi Alâ (Ali Ağa)'nın ev duvarı, arkasındaki yüksek bina ise Hacı Mevlütlerin (Kanat) evidir. Aralarında ise Tatlısımakların evi vardı. Fotoğraf, dört yol ağzından Paşalı Köprü yönüne doğru çekilmiştir. Belirleyebildiğimiz kişiler şunlardır: (soldan sağa doğru) En üstte, silindirin üstündekiler: Saim Sakaoğlu, Hakkı Mihçî, önlerindeki tek kişi: Halazadem Mehmet Özgüzar; onun hemen sağındaki tek kişi: Ağabeyim Hasan Sakaoğlu. Ayaktakiler: Kasketlinin önündeki ceketli çocuk: Mehmet Büyükyılmaz, sağındaki üç kişinin sağında ve yelekli olan Taşçıların Hasan Şerbetçi Amca, onun sağındaki ikinci zat ki başı görülüyor muhtarımız Salih Mihçî Amca, yanındaki kravatlı zat pehlivan Yusuf Yörelî, oturur durumda olup başının yarısı görünen Zibeklerin Alâ (Ali Ağa), onun önünde yarı dönmüş durumda olan müteahhit Ali Osman Efendi, sağında başının yarısı gölgede kalan Mustafa Büyükbirler, arka arkaya duran ikiliden ilki müteahhit (?) Bey ve Vehbi Mennanoğlu Amca, bir kişi sonrası yarım görünen terzi Ali Ölçer Amca ve önündeki Nuri Nurulloğlu, sağındaki, gölgede kalan fotr şapkalı babam, mescidimizin (sonradan cami) imamı babam Mehmet Sakaoğlu. Oturan çocuklar ise toplu oturanlardan yüzü aydınlık

Asfalt Bayramı adları

önerine oturuvermişler. Bakalım, bizim geçtiğimiz yıllarda çözmeye çalıştığımız bu fotoğrafta kimler varmış, kimler ise, bilebildiğimiz kadarıyla bizlere veda edip gidivermişler. Fotoğrafımızı ve adları yazımızın içinde bulacaksınız.

O şarkıyı mı hatırlayacağız, yoksa o şarkıyı söyleyen şarkıcıyı mı? Ne deniyordu o şarkıda? *Kimler geldi, kimler geçti...* Evet, bizim asfalt bayramı gününde çekilen fotoğrafı bu gözle değerlendirirsek kim bilir kaç kez, *Kimler geldi, kimler geçti* diyeceğiz?

Bu Asfalt Bayramı'nın tam tamına değilse bile aşağı yukarı 55 yıl sonraki bir fotoğrafı... Artık fotoğrafı çekenin kim olduğu belli: Saim Sakaoğlu. Bu fotoğrafta görülen bakkal dükkânı mahallemizin ilk bakkalının yerine yeniden yapılandır. Halim Amca evi yenilemiş ve bakkal dükkânı da biraz değişikliğe uğramıştı.

Fotoğrafın ortasında yürüyen kişi, galiba Baruthane Caddesi'nden gelip Maraş Caddesi'ne doğru giden birisi olmalı. Ve uzayıp giden cadde ise, meşhur Çaybaşı Caddesi'dir. Paşalı Köprü'ye kadar yolu vardır. Gö-

rülmeyen kısmı ise, bizim evin önünden de geçerek Ulurmak Caddesi'yle dik açı yaparak birleşecektir.

Çeşmenin bulunduğu yer Asfalt Bayramı'nın yapıldığı alandır. Çeşmemiz biraz içeriye çekilmiş. Sıra sıra dev gibi kavak ağaçları da yok artık. Çay çaylığını kaybedip kanalizasyona dönüşünce onların da hayatı sona ermişti. Acaba, bu alanda bir zamanlar büyük bir kalabalığın toplanıp mahalleye asfaltın gelişini kutladıklarını hatırlayabilecek kaç kişi hayattadır?

Hayatımın ilk 20 yılını bu, önceleri bir bölümü Arnavut kaldırımlı, bir bölümü tozlu toprakla mahallede geçirdim. O dönemim olsun, daha sonraları olsun, hiç bir dönemi unutmadım. Durmadan yazdım. Yazdım ki eli kalem tutanlar da kendi yaşadıkları yerleri yazsınlar. Yazan çıktı mı? Siz, "Pek az", diyebilirsiniz. Gazete sayfalarında güzel yazılar yer aldı; onlar yer almakla kalmadı, bir bölümü kitaplaştırıldı. Kıscası yazılarımız, başta merhumlar Mahmut Sural, Sefa Odabaşı olmak üzere, şehrimizle ilgili yazıları olan büyüklerimizin yollarında yürüme-yi sürdürdü.

Konya'mız çok değişti, mahallemiz ve onun başlıca caddesi olan Çaybaşı Caddesi de... Hatırlayanlar için söyleyiverelim. Konya'da kentsel dönüşüm ilk olarak bizim mahalleye uygulandı. Günümüzün *Mesnevi Konutları* bu dönüşüm sisteminin ilk uygulamasıdır. Ve ardından öbür siteler... Bu dönüşümün fotoğraflarla süslenmiş hikâyesini, *Fahrünnisa Mahallesi Çaybaşı Caddesi* (Konya 2015) adlı kitabımızda bulabilirsiniz. Yaşlı ve toprak damlı evlerin yıkımından anahtar teslimi törenine kadar onlarca fotoğrafla süslenen bu çalışmamız belki de ülkemizdeki ilk amatör çalışmadır.

Ancak hemen şunu da eklemeliyiz. Bizim, gazete ve dergi sayfalarında boynu bükük olarak bekleyen yazılarımızdan oluşan ve *bizim oralar* ile ilgili kitabımız *Çaybaşı Yazıları* adını taşımaktadır (Konya 2000 ve 2002). Bu iki kitabımız bu caddeler ve onların toplamı olan mahallemiz için güzel birer kaynak eser özelliği taşımaktadır.

Konya, büyükşehir konumuna getirinceye kadar, il merkezimiz, merkez ilçe olarak bilinirdi. Günümüzde pek çok ilimizin hâlâ birer merkez ilçesi vardır. Vakta ki Konya büyükşehir oldu, yeni merkezî ilçelere sahip olduk, biz de artık merkezî ilçe konumundan çıkarılıp ayrı ayrı ilçelere ayrıldık. Bizim şansımıza Meramlı olmak düştü... Artık doğup büyüdüğümüz topraklar Meram ilçesinin sınırları içinde kalıverdi. Çaybaşı ve Fahrünnisa adlarıyla

bu kadar uğraştıktan sonra ilçemizin de hakkını vermeliydik. İşte o hak verişin belgesi: *Meram Yazıları* (2012, 2013).

Mahallemizin sevimli amcaları, dedeleri ve nineleri vardı. Biz çocuklar onları ne kadar çok severdik bir bilerseniz. Onlar da bizi severlerdi elbette... İşte, o yıllarda benim bugünkü yaşımda olanlardan birkaç ad...

Abdullahâfendi (Abdullah Efendi, Büroğlu). Evimizin tam karşısındaki iki katlı evde otururlardı. Bizim ailede eşi Sâlapla (Saliha Abla) da onun kadar, hatta hanımlar arasında daha çok tanınırdı. Abdullah amcamız âlim insandı. Babamın gelececeği vakit namazlarını bazen o, bazen de Ehedâ (Ehed/Ahat Ağa) kıldırırdı. Onun, ömrünün son günleriyle ilgili bir olayı buraya almayı uygun buluyorum.

Abdullah Efendi artık iyice yaşlanmıştı. Evinde gereken ilgiyi görüyordu. Ama yakalandığı hastalık da günden güne ilerliyordu. Bir gün bizim evde denildi ki:

“Abdullâfendi’yi Meram’a götürmüşler.”

Elbette biz çocuklar bunun ne anlama geldiğini pek anlayamadık. Sonradan çözdüğümüz muamma şu imiş: “Abdullâfendi’nin Meram’da yazlık evi varmış. Zamanı gelince göçer, yazı orada geçirir ve sonra da mahallemize dönermiş. İşte o, ilerlemiş yaşında o toprakları özlemiş, dünya gözüyle bir defa daha görmek

istemmiş.” Tabii onun oraya götürülüşü de olsa olsa yaylı araba ile olacaktı.

Onu kısa bir süre sonra kaybetmiştik.

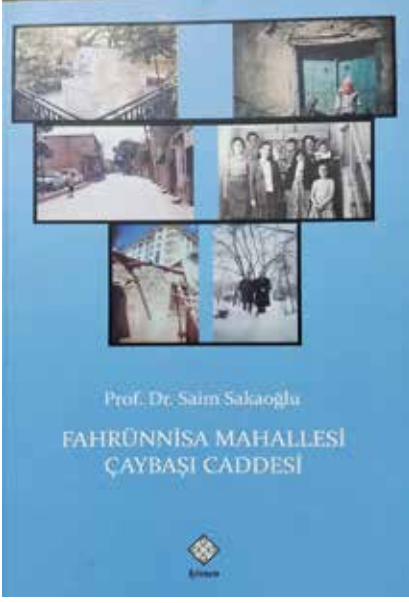
Türkmenlerin Âmedâ'nın (Ahmet Ağa/Türkdemir) evi de bizimle karşı karşıya idi. Abdullâfendi ile onun evinin arasında, adı sonradan yanlış olarak yazılan *Lütuf Sokak* (Sokağı olmalıydı) vardı. O da çok yaşlıydı, tam anlamıyla bir dede idi. Konya'nın güney köylerinden birindendi de hangisi olduğunu hatırlamıyorum. Yaz aylarında oralara gidilir, çiftçilik işleri tamamlanır, şehre dönülürdü.

Şu olayı kim bilir kaç defa yaşamışımıdır. Yaz sonlarına doğru, bir ikindi ile akşam arası beni çağırır, getirdiği sayısız makbuzu inceletir-

di. Okuması yazması olmadığı için ben onları birer birer okur, ne olduğunu söylerdim. O da, bazen biraz düşündükten sonra kararını verirdi. Okumakta olduğum belgenin geçerliliği kalmamışsa onu bir kenara ayırır, daha sonra da yok ederdi. Özellikle aradığı bazı makbuzları merak ve heyecanla beklerdi. Ben makbuzları birer birer okudukça o da makbuzları değerlendirmeye devam ederdi. İşlem bitince bir 'Allah razı olsun' der, evine geçerdi.

Bu işi nerede yapardık? Emmimlerle (amca) bizim ortak sokak duvarımızın önüne, yolun kenarına otururduk. O yıllarda bizim yollardan motorlu aracın geçmesi bile düşünülmezdi. Oradan, Arnavut kaldırımından yoldan geçse geçse bir kağıt, bir at arabası ve veya eşeğini binip

tıpış tıpış giden bir amca geçirdi. Biz o sakinlik içinde o makbuz ayıklama işini yapardık. Doğrusunu söylemek gerekirse onun ölüm tarihini hatırlamıyorum.

Bir de Ehedâ'mız vardı. Onun evi ise Hatice Halamın evinin tam karşısında idi. Giriş kapıları oldukça genişti. Kapıdan girilince at arabalarının park yeri (!) diyebileceğimiz bir alan vardı. Hemen hatırlatalım, onların kapısının önündeki köprü de oldukça genişti.

Onlara *Galatahlılar* denilirdi, oysa bu adın o aile ile hiç ilgisi yoktu. Ancak vaktiyle o evde, İstanbul Galata'dan gelen bir aile oturmuş, evin adı o zamandan sonra *Galatahlıların evi* olarak bilinir olmuş. Evlerinin arkasında oldukça geniş bahçelerinin olduğunu hatırlıyorum.

Ehedâ'mız okumuş biri idi. Dinî bilgilerinin kaynağını bilmiyorum ama zaman zaman o da babamın imamlık görevini üstlenirdi.

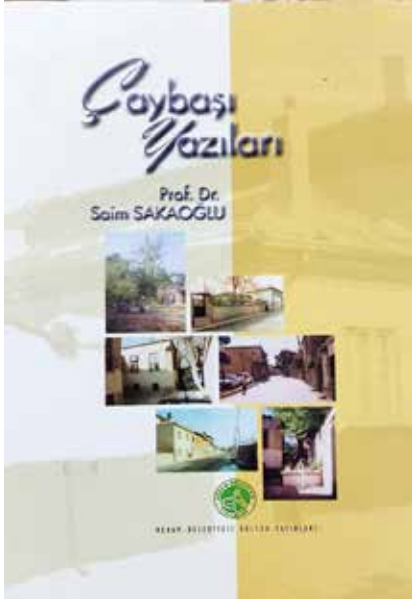
O türküde ne deniliyordu da hemşerimiz Tarık Buğra bir romanına ad olarak o iki kelimeyi alivermişti? *Gençliğim Eyvah!* Türküde ise daha çok, *genşlicem eyvah* olarak söylenir. Ben yazımı 'eyvah'sız bir cümle ile bitireceğim. İyi ki o cadde-

de, o mahallede doğup büyümüşüm.

Yıllar sonra o ırmak kuruyup gitti. Boş boş durmasın diye kanalizasyon düzeneğine çevriliverdi. Susuz kalan bağ ve bahçeler de zamanla hayattan koptu. Günümüzde ise, ağaçsız ve bahçesiz bir apartmanlar topluluğu oluverdi. Ama olsun, biz artık Mesnevi Konutları'nın sakinleriyiz ya, o onur bize yeter.

Lütuf Sokağı'mızın hikâyesine gelince... Bu sokağımızı, Çaybaşı Yazıları adlı kitabımızda tanıtmıştık (s. 189). O sayfaya daha neler neler eklenebilir. Artık o sokak yok... O sokağın insanlarından belki de sadece Ali Birler ve çocukları ile Eseroğulları'ndan sonra oturan komşumuz hayattadır. Bir de o sokağın hatıralarını saklayan kaldı mı ki? Haydi, soruyu biraz farklı bir şekilde soralım: O sokağın hayatta olanları ile oradan sık sık gelip geçenlerden kimler neler anlatabilecek ki? Hemşerimiz, ağabeyimiz, Selçuk üniversitemizin fahri dokтору, bir zamanların kültür müsteharı merhum Mehmet Önder Ağabey'i hatırlamadan geçemeyeceğiz.

Yıl 1995...Üyesi bulunduğum, o zamanki adıyla Folklor Araştırmaları Kurumu'ndan bir toplantı daveti-

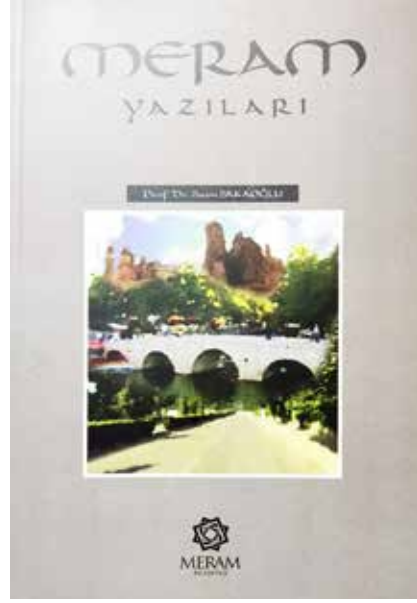

yesi gelir. 15-17 Nisan 1995 tarihleri arasında, İznik'te bir bilimsel toplantı düzenlenecektir: *III. Uluslararası Türk Dünyası Kültür ve Turizm Sempozyumu*. İznik Kaymakamlığı ve Belediye Başkanlığı ile Folklor Araştırmaları Kurumu'nun ortak toplantısına katılacağımı bildiririm.

Birinci günün sonunda, bir sanat tarihi uzmanı olan Önder Ağabey, birkaç arkadaşıyla beni yanına alarak ilçenin önemli eserlerini görmeye götürür. Derken sırada çinileriyle ünlü bir camimiz vardır. Mehmet Ağabey bize bir hayli faydalı bilgiyi aktardıktan sonra bir de hatırasını anlattı:

Yıllarca önceydi, gençlik yıllarım idi. Bir sanat tarihi araştırmacısı olduğum için yolum İznik'e düşmüştü. Bu arada şimdi yanında bulunduğumuz bu camie yaklaştım. Camii değişik açılardan görmek ve fotoğraflarını çekmek için durmadan sağa sola geçiyor, yaklaşıp uzaklaşıyordum. Bir ara daha iyi bir fotoğraf çekebilmek için biraz yana kayarak orada bulunan dükkânların önüne kadar gidiverdim. Benim bu hareketlerimi izleyen bir esnaf, dönüp bana dedi ki:

"Evladım, ne dönüp dolaşıyorsun? Ne arıyorsun burada? İşte bildiğin

camii, bildiğin minare... Ben yıllardır burada çalışırım bir özelliğini görmedim."

Mehmet Ağabey'imizin o amcayı nasıl aydınlattığını siz tahmin edebilirsiniz.

Acaba şu atasözümüz bu olaya ışık tutabilir mi, ne dersiniz: Ol mâhiler (balıklar) ki derya içredir, derhayı bilmezler.

Bizim Lütuf Sokağı'ndan kimler geldi, kimler geçti ama kaç kişi o sokağın sihirli atmosferini yakalayabildi, yaşayabildi, görebildi, vb.

Bilenlere, kalanlara, yaşayanlara selam olsun.

(Bizim Çaybaşı bitmez tükenmez bir hazinedir. Halamın eşi merhum Hacı Yusuf Özgüzar, merhum Zîbeklerin Alâ (Ali Ağa), muhtarımız merhum Sâlâ (Salih Ağa/Amca/Mıhçı) ve ünlü güreşçimiz Pehlivan Yusuf Yörelî vb. başka yazımızda konuk edileceklerdir. Elbette bunların o günkü çocukları, günümüzün dedelerini de ihmal etmeyecek; Mehmet ve Kadir Özgüzar Kardeşleri, merhum İsmail Sami Çeliker'i, Hakkı Mıhçı'yı, merhum Refik Şener'i de unutmayacağız.)

Dr. Mehmet
Ali UZ

MERAM BELEDİYESİ'NDEN ÜÇ GÜZEL KİTAP

Merem Belediyesi'nden ikisi Doç. Dr. Muammer Ulutürk'e, birisi de Zehra Odabaşı'na ait olmak üzere üç güzel kitap geldi. Uzun zamandan beri bu iki isim dikkatimi çekiyordu. Bunların bundan sonra da daha pek çok esere imza atacaklarını düşünüyorum.

Belediyelerimiz kitap neşriyatı konusunda da büyük hizmetler ifa ediyor. Kâğıt ve baskı

masraflarının zirveye tırmandığı bir dönemde bu mesele daha bir anlam kazanıyor. Kitapları gönderen Hacı Koyuncu Bey'e ve kitapların basılmasında emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Merem Şehrengizi

Muammer Ulutürk'e ait kitaplardan birisi, Merem Şehrengizi'dir. Merem'la Konya özdeşleşmiş gibidir. Merem deyince akla Konya, Konya deyince de Merem akla gelir. Geçmişten beri bu böyledir.

Muammer Ulutürk Bey, önsözünde Merem ile ilgili gerçeğin altını şöyle çizer ve: "Merem, şehir merkezinin yanı başında yeşil dokusu tarihi ve kültürel özellikleriyle öne çıkmış bir yöremiz. Tarihi Neolitik zamanlara kadar uzansa da asıl kimliğini tıpkı Konya gibi Türkiye Selçukluları döneminde kazandı. Türklerin Anadolu'ya gelişinden sonra Türk-İslam idare ve düşünce tarihine izler bırakmış olan sultanlardan devlet adamlarına, ulemadan eşrafa önemli kimselerin yazlık yurdu, ahalinin de mesiresi oldu" der.

Bundan sonra kitapta, Merem Güzeldir, Merem Bağları,

Meram'ın On İki Ayı, Bağ Bozumu, Kış Geceleri, Gazel Suyu, Hıdrellez'de Meram, Meram'da Bir Bahar Nostaljisi, Eski Yol'un İğdeleri, Meram'ın Ulu Ağaçları, Gedavet, Meram'da Su Terimleri vs. konularını güzel bir üslup ve vukufiyetle ele alır. O bu arada Meram'a hizmeti geçenleri de yâd etmeyi unutmaz.

Ben her zaman söylerim: "Meram anlatılmaz, yaşanır" derim. Bu ifadeyi yakalamak için herkese bu güzel eseri okumayı tavsiye ederim.

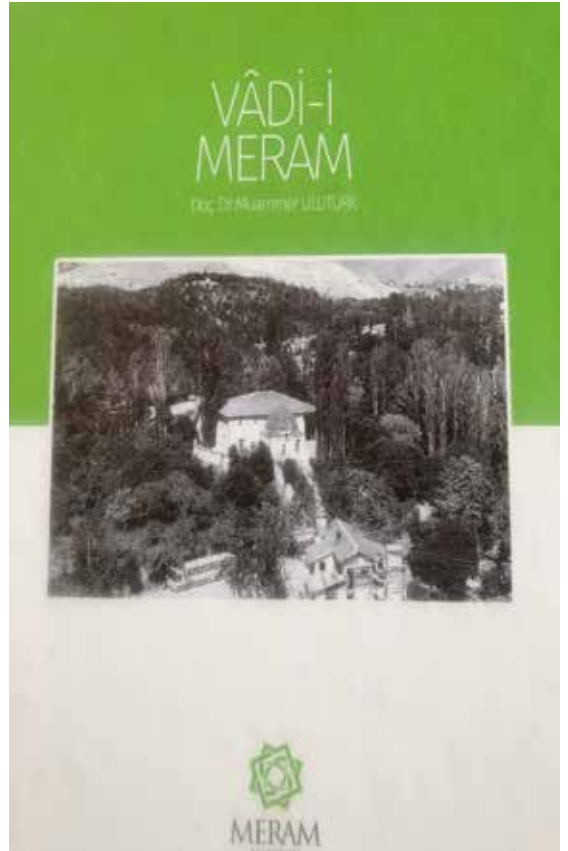
Vâdi-i Meram

Muammer Ulutürk'e ait ikinci eser, Vâdi-i Meram'dır. Muammer Ulutürk bu eserinde de daha çok Meram'ı tarihi yönüyle ele alır. Tarihi Su Değirmenleri, Meram Çayı Ve Tatlı Su Kaynakları, Loras Dağı, Vâdi-i Meram Yaylaları, Vâdi-i Meram Ve Bazı Şahsiyetler, Tarihi Mezarlıklar, Gelenekler Görenekler, Vâdi-i Meram'ın Eski Zaman Yaşantıları bazı konu başlıklarıdır. Ondan sonra yazar Loras Efsanesi, Meduse ve Perse Efsanesi, Şehzade ve Ejderha Efsanesi, Ana Efsanesi, Çoban Efsanesi, Yedi Kuplu Kazan Efsanesi, Kızlar Kayası Efsanesi gibi efsaneleri ele alır. Loras Eteklelerinde Yayla Günleri, Loras Yaylalarında Eski Ramazanlar, Yaylada Tereyağ Yapımı, Lor Suyu ve Tezzek konularıyla devam eder. Bu iki eser âdeta biri birinin tamamlayıcısı gibidir.

Onun anlattığı Çoban Efsa-

nesi şöyledir: Koyunlarını otlatmak için Loras Dağı'nın tepesine çıkan çoban orada bir çukur görür ve eğilip bakar. O sırada kavalı çukura düşer. Çukur çok derin olduğu için kavalını alamaz. Bir müddet sonra çobanın yolu Ereğli İvriz'e düşer. Orada dolaşırken kavalının bir ağaca asılı olduğunu fark eder. Kavalını almak ister ancak İvrizliler suyumuzun geldiği yeri öğrenip kestirecek korkusuyla çobanı oracıkta öldürürler. Çünkü İvriz'in kaynak suyu Loras Dağı'ndan oraya ulaşmaktadır.

Bu efsaneler gerçekten biri birinden ilgi çekicidir. Okuyucuların bunları zevkle okuyacaklarını tahmin ediyorum.

Selçuklu'nun Veziri Konya'nın Sâhip Ata'sı Fahreddin Ali

Meram Belediyesi'nin bastır-
dığı bu eserlerden üçüncüsü de,
"Selçuklu'nun Veziri Konya'nın
Sâhip Ata'sı Fahreddin Ali" dir.
Fahreddin Ali, sadece Anadolu
Selçuklu Devleti'nin ünlü devlet
adamı değil, döneminin büyük
hayır sahiplerinden de birisidir.
Eserleri hâlâ dimdik ayakta ya-
şamaktadır. O bu döneme müh-
rünü vuran bir insan olarak adı-
nı ebedileştirmiştir.

Yazarın ön sözünde de ifade
ettiği gibi Fahreddin Ali, kırk yıl
Selçuklu'nun Moğol tahakkü-

mü altına girdiği bir dönemde
güttüğü denge siyaseti ile dev-
leti ayakta tutmuş, bunun ya-
nında başta Konya olmak üzere
Afyon, Akşehir, Iğın, Kayseri
ve Sivas'ta kurduğu vakıf eser-
lerle unutulmaz bir şahsiyet ol-
duğunu ortaya koymuştur.

Kitap beş bölümden oluş-
maktadır. Yazar bu bölümlerde:
Sâhip Ata Fahreddin Ali'nin Ha-
yatı, Sâhip Ata Fahreddin Ali'ye
Ait Vakıfların Yönetimi Ve İşle-
tilmesi, Sâhip Ata Fahreddin
Ali'ye Ait Vakıflar, Konya Vakıf-
ları, Kayseri Ve Sivas Vakıfları
konularını genişçe ele alır. Bu
toprakları Türkleştirip-İslâm-
laştıran ve bize vatan kılan aynı
zamanda Anadolu'da Türk İs-
lâm Medeniyeti'nin kurulduğu
bu dönemin çok iyi bilinmesi
gerektiğini düşünüyorum. Maa-
lesef bu konuda büyük ihmalle-
rimiz oldu. Eserleriyle bu döne-
me ışık tutan değerli yazar Zeh-
ra Odabaşı Hanımefendi'ye
şükran borçlu olduğumuzu da
ifade etmek isterim. Maalesef
onun yazdığı eserlerden birçoğu
hâlâ bana ulaşmış değil.

Meram Belediyesi'nin dön-
emin tanıtılmasındaki gayretle-
rini de takdirle karşılıyoruz. Bu
güzel eserlerin topluma kazan-
dırılmasında emeği geçen her-
kese teşekkür ediyor, daha nice
böyle güzel eserlere diyoruz.

SEYDİŞEHİRLİ MÜLÂZİM KAHRAMAN KARA FATMA (ÇİLELİ) 1892-1960

Ercan
ARSLAN

Mücadele-i Milliye'nin (1919-1922) başından sonuna Türk kadını cephe gerisinde sivil teşkilatlanmalarda, ordunun lojistik desteğinin sağlanmasında ya da bilfiil cephede silah altında vazife başında görmekteyiz. Bu isimlerden bir tanesi de Senirkent doğumlu olan, hayatının büyük bir kısmını Seydişehir'de geçiren Kahraman Kara Fatma (Çileli) Hanım'dır. Fatma Çileli Hanım 1 Temmuz 1892 de Isparta Senirkent'te doğdu. Anne adı Fatma, baba adı Ali'dir. İstiklal Harbi yıllarında Batı Cephesinde bulundu. İstiklal Madalyası sahibidir.

Türk İstiklal Harbine iştirak ederek M.Kemal Atatürk'le tanışma imkânı elde etmiş bir şahıstan bahsediyoruz. Türk kadınının vatan müdafaasında her zaman üzerine düşeni layıkıyla yerine getirdiğine tanık oluyoruz. Türk kadını cephe gerisinde işgalleri protesto mitinglerine katılarak, padişaha, hükûmete, yabancı devlet başkanları eşlerine protesto telgrafları çekerek, yardım için cemiyetler hâlinde teşkilatlanarak sivil direnişin sembolü olmuştur. Kahraman Türk Kadını yaralılara bakarak, askere giyecek-yiyecek, çeşitli hediyeler, para ve eşya temin ederek, kağın-

larla cepheye silah ve erzak taşıyarak, erkeklerden kalan işlerde ve tarlada çalışıp üretimi sürdürerek, askere çorap, fanila vb. dikerek, cephane imalathanelerinde, amele taburlarında çalışarak, yardım toplayarak, muhacir ve kimsesizlerle ilgilenerek topyekûn harbin her faslasında yer aldı. Elbette aktif olarak milis kuvvetler marifetiyle ve bağlı oldukları birliklerde çeşitli rütbe-lerle cephede bizzat savaştılar.

Umumi Harpte (I.Dünya Savaşı) ve bilhassa Milli Mücadelede büyük yararlılıklar göstererek “Mülâzım Kara Fatma” diye şöhret bulan Seydişehirli kadın kahramanımız Fatma Çileli Hanım’dır. Balıkesir ili Burhaniye İlçesinde ikamet etmekte iken ikinci evliliği yoluyla Seydişehir’e yerleşme aşamasında (3 yaşındaki oğlu Ahmet ile beraber) 1941 yılı Aralık ayında Konya’da Eke-

kon Gazetesi’nin matbaasına uğrayarak hayat serencamı ile alakalı açıklamalar yapmış, ziyarette Yazı işleri Müdürünün ricası üzerine vatanperverane hatıralarından birkaçını paylaşmak lütunda bulunmuştur. Fatma Hanım’ın ifadesine göre asıl adı Seher idi. I.Dünya Savaşında kardeşi Ali’nin Çanakkale Muharebe-lerinde yaralanarak köyüne dönmesi ve aldığı yaralardan dolayı bir müddet sonra şehit olması üzerine büyük bir intikam hissiyle dolmuştu. Pek genç yaşta kardeşinin adı olan “Ali” ismini kullanarak cepheye gitti ve orduya katıldı. Bu durum kendisi tarafından vermiş olduğu mülakatta şöyle anlatılmıştır: “Kardeşim Ali’nin Çanakkale Muharebe-lerinde aldığı yaralardan dolayı evimizde ölmesi bende zapt olunamaz bir intikam hissi uyandırdı. Bir gün kardeşimin elbiseleri-

ni giyerek Bağdat'ta bulunan kıtasına onun adıyla, onun yerine intibak ettim. Bağdat Cephesinden sonra Şark Cephesine hareket ettim. Aylarca cinsiyetimi hiç kimseye sezdirmeden askerlik ettim. Aradan altı ay geçtikten sonra bir gün verilen bir vazifeyi yapmış vazife yerime dönüyordum. Kaçarken yolunu kaybeden bir düşman kumandanının otomobilini silahla durdurarak onu esir ettim ve karargâhımıza getirdim. Bunun üzerine derhal Mülâzımlığa (Teğmen) terfi ettirildim. O vakte kadar köyüme hiç mektup yazmamıştım. Mülâzım olduktan sonra bir mektup yazarak sıhhatte olduğumu ve mevcut adresimi bildirdim. Mülâzım Ali adresinden dolayı benim bir zabitle birlikte yaşadığım manasını çıkararak dayım beni öldürerek şereflerini temizlemek maksadıyla bir gün çadırıma çıka geldi. Dayım, Mülâzım Ali'nin bizzat yeğeni Seher olduğunu görüp anlayınca hayretler içinde kaldı. Teselli buldu. Benim için kumandanımdan birkaç gün izin alarak köyümüze beraber dönmeyi teklif etti. Ben bunu kabul etmeyerek ona muvafakat etmedim. Lakin dayım gizlice izin teşebbüsünde bulunmuş, işi ehemmiyetle takip etmiş. Kumandanım da bu izin meselesine gösterilen alakadan dolayı şüphelenmiş, sebebini dayımdan sormuş. Dayım ona hakikati anlatmış. Bir gün Kumandanımız seni çağırıyor dediler. Kalkıp gittim. Huzuruna çıktığım zaman "Sen erkek misin kadın mı?" sorusuyla karşılaştım. Zaruri olarak hakikati

itiraf ettim. Kumandanım sırtımı sıvazladı ve bana "Kara Fatma" ismini verdi. Bundan sonra bana 500 Lira mükâfat ve üç ay izin verdiler. Ben de dayımla beraber köyümüze döndüm".

"Bir müddet sonra Umumi Harp bitti ve Milli Mücadele başladı. İzinim bittikten sonra kıtamlarla birlikte I. İnönü muharebesine katıldım. Bu harpte üç yerimden yaralandım. Isparta Hastanesi'nde bir müddet tedavi edildikten sonra bir Süvari Alayı ile Uşak Mıntıkasında Büyük Taarruza iştirak ettim. Bu taarruzda başımdan süngü yarası aldım. Büyük Zafer elde edildikten sonra İzmir'e Halkapınar'dan altı kişilik bir müfreze ile ilk girenler arasında bulundum. Burada cereyan eden bir müsademedede dört arkadaşım şehit oldu. Biz iki kişi mücadeleye devam ettik. Arkadan şanlı ordumuz yetişerek sevgili İzmir'i doya doya bağrımıza bastık. Askerlik hayatım fasılasız tam dokuz sene, üç aydır." Burada hatıralarını bitiren Mülâzım Kara Fatma'nın ilk soyadı Şimşek'tir. Kendisi Seydişehirli Mehmet Çileli (1899-1973) ile tanışıp evlenmişti. Hayatının kalan kıs-

mını Seydişehir’de yaşadı. Bu evliliğinden çocukları yoktur. Fatma Hanım ve eşi Sofuhane Mahallesinde tek katlı bahçeli bir evde ikamet ettiler. Seydişehir’in eczacı kalfalarından Sofuhane Mahallesi doğumlu iğneci İsmail Uzun (1936-2022) gençliğinde Fatma Hanım rahatsızlığında kendisine iğne yaptığını, kısa boylu bir bayan olduğunu yaptığımız görüşmede belirtti. Kızı Kapı Mahallesi sakinlerinden İsmet Dağlı (d.t.1933) Fatma Hanım’ın Akçay boyunda bir bağı, bir göz de bağ evlerinin olduğunu mülakatımızda ifade etti. Emekli Astsubay Mustafa Ayhan (d.t.1930) Kahraman Kara Fatma Hanım’ı küçük yaşlarda tanıdığını, Mehmet Çileli’nin işi münasebetiyle Aydın taraflarına fazlaca gittiğini Mehmet Bey’in bu esnada Fatma Hanım ile tanışıp evlenmiş olduklarını ifade etti.

Ayrıca hep siyah giyinen, sözü dinlenen, yakasındaki İstiklal Madalyasını vefatına kadar bu benim hediyem diyerek gururla taşıyan, toplu tabancasını yanından ayırmayan, zaman zaman çizmelerini de kullanan biriydi. Çocukları çok sever onlarla şakalaşırdı. Devlet dairesinde işi olanlara önyak olur, bazı hastalıkların tedavisinde bildiği usullere göre insanlara yardımcı olmaya çalışırdı. Oğlu Ahmet 22 yaşında askerlik vazifesini ifa ederken elim bir trafik kazası neticesi yaşamını yitirmişti.

Seydişehirli Mülazım Fatma Çileli Hanım 11 Kasım 1960 tarihinde, 68 yaşında Seydişehir’de

vefat etti. Vefatına Seydişehirli-ler çok üzüldüler. Cenazesi şimdiki Belediye Binasının yanındaki mezarlığa defnedildi. Daha sonra bu mezarlık yerinden kaldırıldı.

Dolayısıyla Fatma Hanım’ın mezarının nereye nakledildiği bugün meçhuldür. Türk İstiklal Harbinin kadın mücahidelerinden Saime Hanım, Nezahat Onbaşı, Fatma (Seher) Hanım, Gördesli Makbule, Rahime (Tayyar) Hanım, Ayşe Çavuş, Halide Edip (Adivar), Şerife Bacı, Kılavuz Hatice gibi yüzlerce isimden birisi de Seydişehirli Mülazım Kara Fatma (Çileli) Hanım’dır. Yakın tarihimizin fedakâr isimlerini ve hatıralarını her daim canlı tutmak Milli bir sorumluluğumuzdur. Bu isimler mutlak surette sosyal hayatımızın bir değer unsuru olarak yaşatılmaya devam edilmelidir. Aradan geçen süre içerisinde Senirkent Belediyesi ile yaptığımız temas neticesi orada bu ismin maalesef bilinmediğine tanık olduk. Hayatı romanlara konu olacak Seydişehirli Mülazım Kahraman Kara Fatma’nın şahsında, Coğrafyanın vatan kalmasında büyük fedakârlıkları bulunan Türk Kadınının manevi huzurunda bir kez daha hürmet ve şükran duyguları ile eğiliyorum. Vatan size minnettardır. Ruhunuz şad, mekânınız cennet olsun.

Kaynaklar:

- Ekekon, 13 Aralık 1941, Yıl 7, Sayı 1337s. 3
- Seydişehir’in Sesi, “Kahraman Kara Fatma”, 04.03.2020, Yıl 10, S.512, s.2
- Seydişehir Toroslar, “Kahraman Kara Fatma”, 02.03.2020, Yıl 20, S.881, s.7
- Seydişehir Postası, “Kahraman Kara Fatma”, 03.03.2020, Yıl 48, S.2397, s.5

MERHUMU NASIL BİLİRDİNİZ? (15)

BİR KOCA KASIM VARDI..

Kamil
UĞURLU

Bir koca Kasım vardı, Hakk'a yürüdü. Bir koca derviş edasıyla. Öylesine gösterişsiz, tevazu içinde, mahviyet içerisinde. Ve fakat öylesine haşmetli, öylesine vakur.. Ne derece tevazu içindeyse o derece ihtişamlıydı koca Kasım.'

Yürüdü, vardı. Sevgilisine mülâki oldu.

Bazı insanlar vardır, destan yaşarlar da, kimse onların farkına varmaz.

Çünkü onlar böyle isterler. Çünkü onlar hayatın belirli bir köşesi ile görevlendirilmişlerdir. Ve bunun farkındadırlar.

İşte bu "farkında oluş" tur ki, onları inanılmaz çilelerin içinde dahi "şikayetsiz" kılar. Onlar her zaman memnundurlar. "Neylerse güzel eyler"e imanları olduğu için onlar sızlanmak bilmezler.

Koca Kâsım, sevgili Kâsım'ımız işte bu dervişlerden biriydi. Son dervişlerden biriydi.

Eski müftülerden biriydi.. Gerçek müftülerden biriydi. Yüksek İslâm Enstitüsü'nü bitirdikten sonra yurdun herhangi bir yerine tayin ettiler. Koşarak gitti.

Bir cuma günü mimberde hutbe okurken önüne bir not koydular. Şu anonsu yapması isteniyordu: "Şehrimizde misafiretten bulunan ve şu anda camimizde olduğunu öğrendiğimiz falan genel müdürümüzün şoförü

hangi camideyse, namazdan sonra falan dairenin önüne gelsin."

Cuma hutbesi diğer camilere ve kasabanın her yerine hoparlörlerle verilmektedir. Sayın genel müdür bu şekilde reklâm yapmak istemekte, müftü Kasım Efendi'yi' de işte bu şekilde kullanmak istemektedir.

Anonsu elbette yapmadı Kasım Hoca. Ve elbette o ay içinde onu oradan aldılar.

Bir olmadık yere verdiler. O koşarak gitti.

Kürsüden İstanbul'un fethini anlatıyordu. Fetih aylarıydı. O büyük peygamberin iltifatına mazhar olmuş Hz. Fatih'i anlatırken, onun hem islâma olan nisbetinden, hem de Türklüğünden söz etti. Türklüğünden söz edince "kavmiyetçilik" ediyor dediler. Şikâyet ettiler. Teftiş, ifade, zabıt derken, onu yine bir olmadık yere tayin ettiler. Her yeni tayin yerine rütbesi bir aşağıya kaydırılarak yollanıyordu.

Ama o yine koşarak gidiyordu.

Yine koşarak gitti.

Böylece elli yere yolladılar. O elli yere ev taşıdı.

Bir hafta önce elli bir yaşında Hakk'a yürüdüğünde elliikinci evine geçeli henüz bir yıl olmuştu.

İşin olağanüstü tarafı şuydu:

Hiç şikâyet bilmezdi. Sürülerek ayrıldığı yerlerden sanki bandomızıkâ ile uğurlanmıştı. Hiç şikâyet etmedi. Kimseye buğuz etmedi. Bunu izah etmek mümkün değildir. Hele derviş halini bilmeyenler bunu hiç anlayamazlar.

Vefânın üç boyutlu şekliydi. Yaz ve kış, bir bisiklete atlar, hastanıza “Yasin” okumaya gelirdi., çocuklara, o söz dinlemezlere bıkmadan-usanmadan Kur’an öğretmeye gelirdi.

İnanılmaz bir hizmet ehliydi. Hiçbir şey beklemeden hizmet ederdi. Hizmetin cinsi, yeri, şekli önemli değildi. O her zaman hizmete hazırды. Kimseye küs değildi, olması da mümkün değildi. Hattâ oldukça eziyet eden yakın akrabalarına bile küs değildi. Ve onların hepsini affetmişti.

Sigaraya bile dosttu. Çünkü onun dostu olmak için mutlaka faydalı olmak şart değildi. Çok sigara içiyordu. Ona verdiği ahdi de bozmak istemiyordu.

Kendisine “sigara sana zararlıdır, içme” diyen doktora, son derece samimi sormuştu: “Gizli gizli içilse yine zararı dokunur mu?” diye.

Dokundu. Onu Ankara’ya tedavi için götürdüler. Ameliyat oldu.

Ve dönüşü olmayan o yolun son merhalesine geldi. Yarı uyur yarı uyanık yolculuğu yirmibeş gün kadar sürdü.

Sonra sevdiklerine el salladı.

Onu Ankara’dan Konya’ya getirmek, zaman zaman yanına uzanıp yattığı sevgili babasının yanına bu defa ebediyyen yatırmak yine dostlarına, kardeşlerine kismet oldu.

Onun cenazesi bir gam kervanı olmadı.

Hafız, divanının bir yerinde diyordu ki: “Ey sözle aşktan dem vuran. Ey diliyle, gönlüyle aşkı anlatmaya çalışın.. Sana sözü-müz yok. Haydi hayra karşı, selâmetle, güle..”

GENÇLİĞİMİZİ ÇALDILAR

Tarlamızı ekerdik ambar dolardı
İnsanlar ekinleri eliyle yoldardı.
Bahçeyi herkes kovayla sulardı.
İşimizi de aşımızı da aldılar bizim.

Paramız yoktu ya çok huzur vardı.
Herkes birbirine dosttu ve yardı.
Bir Avrupa hayranlığı bizleri sardı.
Kendimize güveni çaldılar bizim.

Komşunun acısını herkes çekerdi.
Ölümüne cümlemiz gözyaşı dökerdi.

İçimizdeki kinlerimizi söker atardı.
İçlerimize nefretleri saldılar bizim.

Bizler birbirimizi kollar dururduk.
Sıkıntısı olanlara çareler bulurduk.
Hastaysa komşuya derman olurduk.
Kanat ve kolumuzu yoldular bizim.

Ne namazımız kaldı ne de zikrimiz.
Ne Vatan ne de cennetlik fikrimiz.
Salur’lum Allah’a kalmadı şükürümüz.
Yolumuzu tersine çeldiler bizim.

Salurlu Garip